

negda, kada su poslovi bili mnogovrsni i kada se nije ništa ili malo kupovalo, nego je sve potrebe za život morala proizvesti sama zajednica.

I briga oko discipline, razvitka i odgoja djece bila je sada mnogo veća nego negda, kada se za to brinula čitava zajednica. Nije dakle nikakovo čudo, što se veliki fertilitet prestao smatrati kao blagodan, što je briga i pažnja oko trudnih žena i porodilja bila mnogo manja i što je mortalitet male djece znatno porastao. U takovim prilikama mortalitet male djece najprije se počeo smatrati kao »božje smilovanje«, jer »kad bi svi ostali živi, tko bi ih mogao hraniti«.

Međutim i to prirodno ograničavanje poroda postalo je postepeno nedovoljno. Zapadno-evropska civilizacija prodirala je sve više sa svojim industrijskim proizvodima, kojima je cijena bila nerazmjerno visoka prema cijeni poljoprivrednih proizvoda. Trebalo je sve više proizvoditi za tržište, a relativno sve manji dio ostavljati za kućnu potrošnju. U krajevima gdje nije bilo mnogo smisla ili mogućnosti za emigraciju, jedini izlaz iz takove situacije bio je: umjetno ograničavanje poroda.

Industrijska sredstva za umjetno ograničavanje poroda bila su seljacima većinom nepoznata, a u koliko su postala poznata, bila su relativno skupa. Trebalo je prema tome upotrijebiti pristupačnija sredstva. Seljaci su u nekim krajevima počeli sami praviti sredstva za sprječavanje začeca po uzoru na takva industrijska sredstva; u drugim je opet krajevima najprije prevladalo nasilno prekidanje trudnoće (pobačaj), izazvano domaćim sredstvima; međutim danas je već u svim našim krajevima, gdje